Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU za Bosnu i Hercegovinu, Christiana Schwarz-Schillinga, Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija

Gospodine predsjedniče, dame i gospodo,

Moje prvo obraćanje vama je bilo prije godinu dana kada je Bosna i Hercegovina bila suočena sa izazovima tranzicije – tranzicije bh. vlasti u pravcu preuzimanja odgovornosti; u pravcu vršenja prava i dužnosti svojstvenih nekoj demokratiji, te u pravcu postajanja funkcionalnom evropskom državom.

I međunarodna zajednica se suočila sa izazovima tranzicije: da upravljanje državom preda vlastima BiH; da ne obavlja njihov posao umjesto njih kada se trebaju donijeti teške odluke nego da bude blizu da bi pružila pomoć, savjet i smjernice kada je to potrebno.

Preuzimanje odgovornosti, kao što je to pokazalo nedavno iskustvo, predstavlja zahtjevan proces učenja. Izborna godina tokom koje su ponovo oživjeli nacionalistički retorički i ideološki argumenti je upravo to i dokazala. Davanje istaknutog mjesta diskusijama o događajima iz nedavne

prošlosti – o tome ko snosi krivicu a ko su žrtve – je stvorilo političko okruženje neprijateljstva. I na kraju dug, tegoban proces formiranja vlada je trajao mjesecima. Rezultat svega ovoga je da blokada političkih reformi u Bosni i Hercegovini traje više od godinu dana.

To ne znači da je preuzimanje odgovornosti pogrešna stvar – ali to je upozorenje koje ne trebamo ignorirati. Upozorenje da se tranzicija ne može uzimati kao gotova činjenica; da bh. vlasti moraju povećati svoje napore da odgovore svojim obavezama u upravljanju vlastitom zemljom i da se ozbiljan dugoročni međunarodni angažman mora nastaviti.

U junu prošle godine Vijeće za implementaciju mira je donijelo načelnu odluku da zatvori Ured visokog predstavnika u junu 2007. To je bilo učinjeno u kontekstu pozitivnih razvoja i temeljitog napretka u Bosni i Hercegovini u pravcu pridruživanja Evropskoj uniji i NATO-u.

Ali nacionalistička retorika koja je okrenuta prema prošlosti na svim stranama nije prestala nakon izbora održanih prošle jeseni. Političke tenzije su se povećale kroz stalno suprostavljeno ponašanje lidera i u Republici Srpskoj i u Federaciji. A tenzije su se nastavile povećavati ove godine reakcijama na presudu Međunarodnog suda pravde koju su neki političari nastavili iskorištavati.

Kako su se povećavale moje bojazni za političku stabilnost Bosne i Hercegovine razgovarao sam o situaciji sa članovima Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira. Nakon temeljitih konsultacija u prestonicama te sa vlastima u Bosni i Hercegovini dao sam preporuku Vijeću za implementaciju mira da Ured visokog predstavnika nastavi sa radom na osnovu situacije u Bosni i Hercegovini i regionu.

Vijeće za implementaciju mira se složilo da je cilj zatvaranje Ureda do 30. juna 2008. godine s tim da će se situacija revidirati u oktobru 2007. godine i februaru 2008. godine.

Cilj nastavka rada Ureda visokog predstavnika je da pomogne Bosni i Hercegovini da učini te krajnje ali značajne korake od implementacije mira do euro-atlantskih integracija što je prije moguće.

Napredak može brzo uslijediti. Bosna i Hercegovina ima jedinstvenu šansu da učini važan korak bliže Evropi, ako njeni političari prionu na taj zadatak.

Evropska unija je odobrila tekst Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Bosnom i Hercegovinom. Sporazum je spreman za zaključivanje, ali politički uslovi se moraju ispuniti.

Po pitanju reforme policije i pune saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju potrebno je što prije ostvariti konkretne pomake. Komesar EU Ollie Rehn prošle sedmice je ponovo podsjetio lidere u Bosni i Hercegovini da hitno trebaju prevazići međusobne razlike i pokazati stvarno jedinstvo u zemlji u cilju daljeg napredovanja prema Evropskoj Uniji.

Stranački lideri su u dva navrata bili blizu kompromisa po pitanju reforme policije. Ali konačni sporazum nije postignut zbog nedostatka političke volje – zbog nespremnosti na kompromis u interesu zemlje kao cjeline; i zbog nepostojanja vizije za unošenje promjena koje bi bolje išle na ruku građanima i doveli ih bliže Evropi.

Po pitanju Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, koordinacija između nadležnih agencija za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini je poboljšana. Međutim, bjegunci od pravde, prije svega Mladić i Karadžić, i dalje su na slobodi.

Međunarodni sud pravde je presudom potvrdio suštinsku obavezu da Republika Srbija u potpunosti surađuje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.

Da budem jasniji: Srbija nije ispunila ovu obavezu. Utvrđeno

je da je Srbija kriva što nije spriječila genocid. Ona bi trebala biti aktivna u pružanju podrške Međunarodnom krivičnom tribunalu u vršenju njenog mandata u smislu gonjenja onih koji su odgovorni za ovaj genocid.

Ovo pitanje je više od moralne i etičke obaveze. Ono ima značajne implikacije za stabilnost Bosne i Hercegovine i regiona.

U ovom kontekstu i u svojstvu visokog predstavnika, prošlog mjeseca sam uputio pismo predsjedniku Srbije Borisu Tadiću. Tražio sam da me informira o mjerama koje poduzima. Međutim, predsjednik Tadić nije odgovorio.

Zatražio bih da Vijeće sigurnosti UN-a podsjeti sve strane na Opći okvirni sporazum za mir prema kojemu treba da ispunjavaju svoje obaveze u smislu saradnje sa Međunarodnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.

Pored toga, tražio bih da primite k znanju činjenicu da nikakvi rezultati nisu postignuti od kada je Međunarodni sud pravde, dakle, još jedno od glavnih tijela UN-a, donio presudu prije više od dva mjeseca.

Vjerujem da Vijeće sigurnosti treba veoma ozbiljno razmotriti pitanje kako privoliti Srbiju da provede presudu Međunarodnog suda pravde. Ponavljam: ovo se tiče stabilnosti u regionu i Vijeće sigurnosti u tom smislu mora biti na visini zadatka.

Radikalna retorika je zatrovala politički ambijent i pitanje Srebrenice se ponovo aktueliziralo. Neodgovorni političari su vršili nemilosrdnu političku manipulaciju ovim pitanjem, motivirani sopstvenim ambicijama. To samo skreće pažnju sa pravih pitanja koja zahtijevaju konkretne mjere.

Ja sam imenovao bivšeg američkog ambasadora Clifforda Bonda na funkciju moga izaslanika, koji će imati koordinacionu ulogu sa lokalnim akterima na terenu, političkim liderima i međunarodnom zajednicom. Uspostavili smo koordinacioni

mehanizam na visokom nivou između nadležnih lokalnih organa, uz podršku međunarodne zajednice. U pripremi su ključne preporuke za stvarno poboljšanje situacije.

Organi Bosne i Hercegovine moraju ispuniti svoje odgovornosti i osigurati da se poduzimaju konkretne mjere za poboljšanje uslova u ovom području: radi se o tome da pravosudni organi i institucije za provedbu zakona obave svoj posao, kao i da se pruži podrška pravima povratnika. Radi se također o tome da se tim ljudima ponovo osigura egzistencija i pristojan životni standard u ovom regionu.

Međutim, ne radi se o promjeni ustavnog i teritorijalnog poretka u Bosni i Hercegovini. Jednostrana izmjena Daytonskog mirovnog sporazuma bila bi ozbiljan rizik za mir i stabilnost. Vijeće sigurnosti treba da razmotri da jasno prenese ovu poruku.

Presudom Međunarodnog suda pravde priznato je da je u Srebrenici počinjen genocid. Srebrenica je bila zaštićeno područje UN-a. UN je imao posebne odgovornosti za ljude u Srebrenici. Htio bih iskoristiti ovu priliku i pozvati vas da se utvrdi UN-ov dan Srebrenice – kao dan obilježavanja tragičnih događaja koji su se desili 1995. godine i dan kada bi se odavala počast žrtvama genocida i njihovim porodicama.

Htio bih isto tako iskoristiti ovu priliku da pozovem lidere u Bosni i Hercegovini da djeluju odgovorno i konstruktivno na unapređenju situacije na terenu i u području Srebrenice.

A oni to mogu uraditi, kako su pokazali događaji od prošle sedmice. Konstruktivna saradnja između nadležnih organa na svim nivoima vlasti, uz pomoć i podršku međunarodne zajednice, omogućila je porodicama žrtava da u u miru i dostojanstvu u Bratuncu sahrane svoje najdraže.

Ali takva konstruktivna saradnja potrebna je u širim razmjerama u cijeloj zemlji. Krajnje je vrijeme da se bh. lideri vrate na razgovor o konkretnim koracima u vezi sa

cijelim nizom političkih, socijalnih i ekonomskih pitanja, za dobrobit svih građana.

Ekonomske reforme nisu okončane ni na papiru ni u praksi. Potrebni zakoni za domaća i strana ulaganja još uvijek nisu usvojeni.

Potrebno je više djelotvornih nastojanja da se provedu reforme javne uprave i javne radio-televizije.

A obrazovna reforma zahtijeva ozbiljni angažman bh. organa, uz podršku međunarodne zajednice. Ona predstavlja samu srž obnove ove zemlje i njene perspektive za budućnost.

Želio bih vas podsjetiti na jednostavne riječi koje pišu na ulazu u kabulski muzej: "Jedna nacija je živa ako je živa njena kultura." Ove riječi nedavno je citirao i direktor UN-ovog Instituta za obuku i istraživanja, koji je preporučio da "Dalekosežne implikacije ovih jednostavnih riječi treba da postanu mantra svih koji teže izgradnji nacije."

I ja vjerujem da Bosna i Hercegovina može oživjeti. Znam da postoji veliki potencijal koji čeka da ga se iskoristi.

Bez obzira na trenutne blokade, postoji pozitivna razlika između onoga gdje je Bosna i Hercegovina bila kada sam preuzeo dužnost 31. januara 2006. i gdje se sada nalazi. Ostvareni su pomaci.

Bosna i Hercegovina održala je izbore u oktobru prošle godine u skladu sa međunarodnim demokratskim standardima. Iako je formiranje vlade bio dug i frustrirajući proces, završili su ga bh. političari bez intervencije međunarodne zajednice. To su te bolne lekcije koje dolaze sa odgovornošću.

Bosna i Hercegovina u decembru prošle godine postala je članica NATO-vog programa Partnerstvo za mir. Time su potvrđena ključna dostignuća na polju odbrambene reforme i obilježen značajan pomak na putu ka euroatlanskim

integracijama.

U regionalnom razvoju, Bosna i Hercegovina ima priliku da odigra ključnu ulogu. U decembru prošle godine, Bosna i Hercegovina se pridružila drugim zemljama u regiji potpisavši sporazum kojim se uspostavlja zona slobodne trgovine u jugoistočnoj Evropi. Ovo ekonomsko i političko dostignuće trebalo bi unaprijediti ekonomski razvoj i doprinijeti stabilnosti.

Koliko prošle sedmice, Vijeće za regionalnu saradnju, dosadašnji Pakt stabilnosti, odlučilo je da mu sjedište bude u Sarajevu, čime je Bosna i Hercegovina stavljena u središte regionalnih integracija.

Došlo je do pomaka i u vezi sa drugim pitanjima koja su već dugo otvorena:

Osobito bih želio zahvaliti Vijeću sigurnosti UN-a za njegovu konstruktivnu ulogu u usvajanju pisma predsjednika od 30. aprila, koje se tiče policijskih službenika koje su decertificirale UN-ove Međunarodne policijske snage (IPTF).

Moje osoblje je nekoliko godina radilo zajedno sa institucijama Bosne i Hercegovina na iznalaženju rješenja za ovo pitanje. Također bih želio pohvaliti ulogu Vijeća Evrope, Policijske misije EU, Odjela za mirovne operacije i Velike Britanije kao predsjedavajućeg Vijeća sigurnosti UN-a.

Uvjeran sam da će se organi vlasti Bosne i Hercegovine pridržavati svojih međunarodnih obaveza i izvršiti zadatke predviđene pismom predsjednika Vijeća sigurnosti UN-a. Ured visokog predstavnika je spreman da pomogne u implementaciji ovih obaveza.

Koliko sam obaviješten, Vijeće sigurnosti UN-a očekuje da će decembarska odluka bosanskohercegovačkih organa vlasti o formiranju lokalne komisije za reviziju biti poništena. Ured visokog predstavnika je spreman da pruži pomoć u

implementaciji.

Na kraju, dozvolite mi da naglasim jednu značajnu reformu u okviru koje još uvijek nije postignut napredak. Radi se o najtežoji ali i jednoj od najvažnijih reformi, reformi koju lideri Bosne i Hercegovine moraju hitno pokrenuti. Naime, u pitanju je ustavna reforma. Ovo pitanje neće biti riješeno u kratkom roku.

Međutim, duboko sam uvjeren da je ova reforma od ključnog značaja za nastojanja da Bosna i Hercegovina bolje zadovolji potrebe svojih građana i postane efikasna, funkcionalna država koja može biti punopravni član euroatlanskih institucija.

Uvjeren sam da Bosna i Hercegovina treba pokrenuti proces ustavne reforme u okviru vlastitih institucija čime bi se političkim strankama, Parlamentu i društvu općenito osigurao forum za debatu o suštinskim pitanjima i za tehničke pripreme vezane za kompleksna pitanja u okviru ustavne reforme.

Naravno, lideri Bosne i Hercegovine moraju preuzeti potpunu odgovornost za svaki proces čiji je cilj reforma Ustava njihove zemlje. Evropa i Sjedinjene Američke Države moraju djelovati zajedno, kao partneri s organima vlasti Bosne i Hercegovine kako bi pružali savjete u pogledu standarda i s lokalnim organima vlasti razmijenili svoja iskustva i ekpertizu.

Nadam se da će se lideri političkih stranaka usaglasiti o započinjanju ovog procesa. Namjeravam da tokom perioda koji je preostao do kraja mog mandata pokrenem političke pregovore i radim na pokretanju ovog procesa.

I da zaključim, put ka Evropi mora biti deblokiran. Policijska reforma mora biti dogovorena kako bi Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju mogao biti potpisan i implementiran. Preostali optuženici moraju hitno biti izručeni Haškom tribunalu. Ustavna reforma mora biti pokrenuta. Tranzicija mora biti okončana.

Vrijeme je da lideri Bosne i Hercegovine preuzmu odgovornost.

Naravno, međunarodna zajednica ne smije izbjegavati svoju obavezu da pruži pomoć. Međunarodna zajednica mora aktivno nastaviti s provođenjem svoje politike pružanja savjeta i smjernica bosanskohercegovačkim organima vlasti do momenta u kojem više neće postojati potreba za radom Ureda visokog predstavnika.

A Evropa prije svega mora shvatiti istinsku odgovornost koja ide ruku pod ruku s pružanjem pomoći Bosni i Hercegovini na njenom putu ka Evropskoj uniji. Nadalje, Evropa mora biti svjesna složenih i jedinstvenih zahtjeva za pružanjem pomoći Bosni i Hercegovini na putu integracije u evropske strukture, te odgovoriti na te zahtjeve.

U ovom kritičnom vremenskom periodu, kada Bosna i Hercegovina pokušava da potpuno stane na svoje noge, još uvijek postoje brojni izazovi. U ovoj fazi, međunarodna zajednica ne bi trebala okretati glavu ili postajati nestrpljiva, iako se njena uloga mijenja. Posao još uvijek nije završen. I dalje će biti prepreka.

Međutim, napredak Bosne i Hercegovine prema euroatlanskim integracijama zavisit će od postignuća koja ova zemlja ostvari i isključivo od toga. Njen napredak neće određivati vanjski faktori.

Pred novoformiranom Vladom Bosne i Hercegovine stoje brojni izazovi. Brojni izazovi će biti i pred mojim nasljednikom, slovačkim ambasadorom Lajčakom kojeg je Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira imenovao prošle sedmice i kome ću 2. jula predati dužnost.

Želio bih se zahvaliti generalnom sekretaru i Vijeću sigurnosti na podršci koju su mi pružali tokom mog mandata. Moj angažman u Bosni i Hercegovini traje već petnaest godina tokom kojih sam imao razne uloge, a bila mi je posebna čast da obavljam dužnost visokog predstavnika i specijalnog

predstavnika EU u Bosni i Hercegovini. Nastaviću da pružam svoju pomoć na svaki mogući način.

I dalje namjeravam da zadržim bliske kontakte s Bosnom i Hercegovinom, zemljom koju sam dobro upoznao i izuzetno zavolio. Pažljivo ću pratiti dešavanja u Bosni i Hercegovini i njeno kretanje na putu koji je pun izazova ali koji obećava i vodi ka svjetlijoj budućnosti.